Elektroninio dokumento nuorašas

PLUNGĖS LOPŠELIS-DARŽELIS „SAULUTĖ“
DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS

DĖL PLUNGĖS LOPŠELIO-DARŽELIO „SAULUTĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2025 m. liepos d. Nr. V1-
Plungė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnio 4 dalimi, Ikimokyklinio ugdymo programos gairių, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“, 46 punktu, Plungės rajono savivaldybės mero potvarkiu 2025 m. liepos 17 d. Nr. PE-264 „Dėl pritarimo Plungės rajono savivaldybės švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo programoms“,

T v i r t i n u Plungės lopšelio-darželio „Saulutė“ ikimokyklinio ugdymo programą „Po saulutės spindulėliu“ (pridedama).

Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Jolanta Adomauskienė
Pavaduojanti direktorių

PRITARTA
Plungės r. savivaldybės mero
2025 m. d.
potvarkiu Nr.

PATVIRTINTA
Plungės lopšelio darželio „Saulutė“
direktoriaus 2025 m. d.
įsakymu Nr.

PLUNGĖS LOPŠELIO - DARŽELIO „SAULUTĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „PO SAULUTĖS SPINDULĖLIU“

PLUNGĖ

2025

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie įstaigą

Adresas: A. Jucio g. 2, LT-90144
El. paštas: plunsaulute@gmail.com
Interneto svetainės adresas: https:www.saulutedarzelis.lt
Įstaigos tipas: ikimokyklinio ugdymo mokykla
Mokomoji kalba: lietuvių.

Mokykloje vykdomas ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Ugdymas organizuojamas 12-oje grupių: 3 – ankstyvojo amžiaus, 7 – ikimokyklinio amžiaus, 2 – priešmokyklinio amžiaus. Priklausomai nuo poreikio, amžiaus grupių skaičiaus santykis gali keistis.

Visų grupių darbo laikas – 10,5 val., darbas grupėse su vaikais vyksta nuo 7.30 iki 18.00 val., prailgintos grupės – 1,5 val. Prailginta grupė dirba ryte 0,5 valandos ir vakare – 1 val., taip sudaromos sąlygos dirbantiems tėvams atvesti vaikus į lopšelį-darželį „Saulutė“ ankščiau ir (ar) pasiimti vėliau.

Ugdymo procesą organizuoja ikimokyklinio ir priešmokyklinio, meninio ugdymo ir sporto mokytojai, mokytojų padėjėjai. Pagal poreikį teikiamos specialiojo pedagogo, logopedo, mokinio padėjėjo paslaugos.

Nuo 2020 metų lopšelis-darželis yra „Sveikatą stiprinančios mokyklos“ ir „Aktyvios mokyklos“ narys, nuo 2025 metų „Besimokančių darželių tinklo“ narys.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Plungės lopšelio-darželio „Saulutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Po saulutės spindulėliu“ skirta vaikams nuo 1,5 iki 6 metų.

Ikimokyklinio ugdymo programa atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis, rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo pedagogams „Žaismė ir atradimai“, Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu bei pagrindiniais teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo veiklą: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Mokyklos nuostatais.

Mokyklos ikimokyklinio ugdymo programa parengta remiantis šiomis **vaiko raidos teorijomis: socialine kognityvinė, konstruktyvizmo, socialinė konstruktyvistinė patyriminio mokymosi, brendimo** (1 paveikslėlis)**.**

Socialine kognityvinė teorija pabrėžia, kad mokymasis vyksta stebint, imituojant ir sąveikaujant su aplinka bei kitais žmonėmis; konstruktyvizmo teorija nukreipta į pažintinę vaiko raidą. Ši teorija akcentuoja, kad vaikai aktyviai kuria savo žinias ir supratimą per patirtį, tyrinėjimą ir prasmingą sąveiką su aplinka; socialinė konstruktyvistinė patyriminio mokymosi teorija - mokymasis vyksta aktyviai dalyvaujant, reflektuojant patirtį ir bendradarbiaujant su kitais. Ši teorija skatina vaikus kurti prasmingus ryšius su aplinka, eksperimentuoti, spręsti problemas ir ugdyti kritinį mąstymą bei atsakomybę per praktinį mokymąsi; brendimo teorija akcentuoja, kad vaikų vystymasis vyksta natūraliai pagal biologinius procesus, sudarant sąlygas jų individualiam augimui ir pažinimui.

1 paveikslėlis

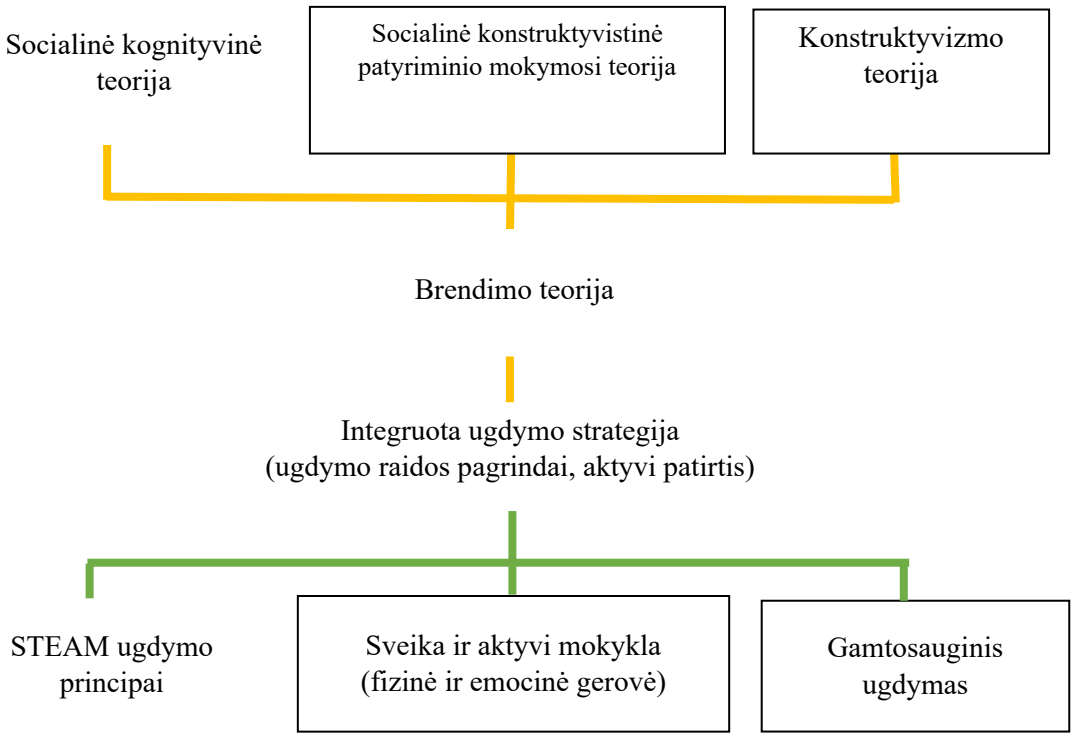

Remiantis aukščiau išvardintomis teorijomis, kuriama integruota ugdymo strategija, apimanti ne tik intelektualinį augimą, bet ir kūrybiškumą, eksperimentavimą bei patirtinį mokymąsi.

Prieiga prie įvairių ugdymo krypčių

STEAM ugdymas – integruoja gamtos mokslą, technologijas, inžineriją, meną ir matematiką, padedančius sukurti kūrybišką ir holistinį mąstymą.

Gamtosauginis ugdymas - skatina ekologišką mąstymą, sąmoningumą apie aplinkos apsaugą bei ryšį su gamta.

Fizinė ir emocinė gerovė stiprinama dalyvaujant „Sveikatą stiprinančios mokyklos“ ir „Aktyvios mokyklos“ tinklo inicijuojamuose renginiuose.

Vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai (2 paveikslėlis) įsitraukiantys, atliepiantys, siūlantys ir taip dalyvaujantys su jų ugdymusi susijusiuose sprendimuose. Vaikų reagavimo į ugdymo(si) situacijas stebėjimas, įsiklausymas į vaikų nuomonę padeda mokytojui geriau suprasti momento čia ir dabar poreikius ir jais grįsti ugdymo(si) procesą:

- mokytojas drauge su vaikais mokykloje kuria demokratiškus procesus,
- demokratiško ugdymo(si) aplinkoje vaikai atranda ir auginasi autentišką lyderystę,
- vaikai yra neatsiejami savo aplinkų ir veiklų vertinimo dalyviai ir padedami mokytojo, atranda būdus, kaip savo pajautą ar nuomonę išreikšti ir parodyti kitiems.

2 paveikslėlis

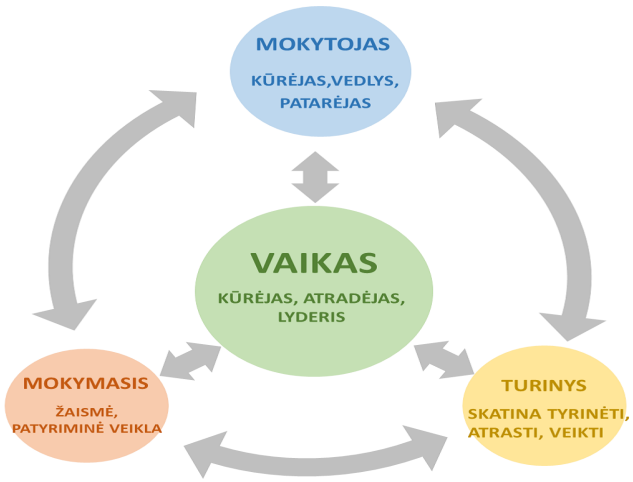

Mokytojų siekis – ugdymo praktikos kokybė, diegiant mokslo pažanga grindžiamo ugdymo idėjas, kuriose žvelgiama į ugdymą iš vaiko perspektyvos. Pedagogai ir specialistai bendradarbiauja, įtraukia šeimas: planuoja ugdomąją veiklą, integruoja veiklas, organizuoja projektus, akcijas, kūrybines parodas, šventes, patirtines išvykas, edukacijas, skleidžia ekologinio sąmoningumo idėjas.

Vaiko poreikiai

Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą, vaiko individualių galių plėtotei, kiekvieno vaiko pažangai, sukurti lygias galimybes įvairių poreikių vaikams (3 paveikslėlis):

- **žaidimo poreikis** – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;
- **saugumo poreikis** – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;
- **draugysčių poreikis** – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;
- **komunikavimo poreikis** – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiaisiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;
- **pažinimo džiaugsmo poreikis** – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;
- **kūrybinės saviraiškos poreikis** – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;
- programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

3 paveikslėlis

Vykstant švietimo transformacijai akcentuojamas įtraukusis ugdymas, siekiant besimokančiųjų įvairovės pažinimo. Įgyvendinant įtraukųjį ugdymą, pasirinkta universalaus dizaino mokymuisi prieiga, orientuota į kiekvieno vaiko ugdymosi poreikių ir dalyvavimą bendrame ugdymosi procese užtikrinimą, eliminuojant galimus ugdymosi barjerus. Įstaigos Vaiko gerovės komisija (toliau – VGK) sprendžia vaikų ugdymosi sunkumų įveikas, įvairių poreikių tenkinimo, švietimo pagalbos teikimo galimybes. Taiko tikslingas priemones vaikams iš socialinės rizikos, atskirties šeimų, emigrantų, kitakalbių.

Kognityviniu požiūriu vieni iš pagrindinių gabumų komponentai – problemų sprendimas ir kūrybiškumas. Įstaigoje skiriamas didelis dėmesys vaikų gabumų atpažinimui, vertinimui. Pedagogai siekia nuolat stebėti vaikus, identifikuoti jų gebėjimus ir sudaryti motyvuojančias ugdymosi sąlygas, bei ugdymosi aplinkas.

Įstaigos požiūrį į vaiką atliepia Reggio Emilia sistema ir jos ugdymosi filosofija grindžiama į vaiką orientuoto ir kontekstinio ugdymo teorijomis, skirtomis vaiko kūrybingumui ugdytis ir vaikui skirtos aplinkos modeliavimui, kuri provokuotų vaiką patį veikti, atrasti, tyrinėti, spręsti problemas ir tapti pasitikinčiu kūrybiškai besimokančiu.

Vertybės

Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūrio į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

- **vaiko orumas** – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
- **vaiko gerovė** – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
- **saviraiškos laisvė** – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- **lygiavertis dalyvavimas** – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;
- **lygiateisiškumas ir teisingumas** – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

- **pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;
- **bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;
- **kultūrinis tapatumas** – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Mokyklos bendruomenė bendradarbiaudama su ugdytinių šeimomis laikosi keturių esminių principų: 1) gerbti, vertinti ir puoselėti šeimos vaidmenį vaiko ugdyme; 2) pripažinti, kad tėvai (globėjai) yra pagrindiniai vaiko ugdytojai ir informacijos apie vaiką šaltiniai; 3) leisti tėvams (globėjams) patiems pasirinkti jiems priimtinus dalyvavimo grupės veikloje būdus; 4) laikytis konfidencialumo.

Siekiant įsivertinti tėvų (globėjų) lūkesčius bei pageidavimus kiekvienais metais atliekami tėvų (globėjų) poreikių, teikiamų paslaugų veiklos kokybės įsivertinimai: anketinės apklausos, individualūs pokalbiai ir (ar) grupinės diskusijos.

Grupės mokytojas kiekvienam tėvui asmeniškai suteikia žinių ir dalijasi idėjomis su jais siekdamas sustiprinti jų kompetencijas, kad šeimos nariai galėtų namuose sukurti vaikams stimuliuojančią ugdymosi aplinką. Taip formuojama nuostata, kad tėvai (globėjai) gali būti aktyvūs vaikų ugdymo(si) pagalbininkai. Ypač didelis dėmesys skiriamas užtikrinant informacijos konfidencialumą apie šeimas ir vaikus. Konkretūs vaiko pasiekimai ir kylantys iššūkiai aptariami tik individualiuose pokalbiuose. Tėvams (globėjams) leidžiama susipažinti tik su jų vaiko pasiekimų aplanku ar kitais asmeniniais duomenimis.

Kuriamas glaudus bendravimo ir bendradarbiavimo ryšys su vietos bendruomene ir institucijomis. Kartu įgyvendinami projektai, vaikams organizuojamos ekskursijos, edukacijos. Vaikai per potyrius perima bendruomenės tradicijas, pasijunta lygiaverčiais bendruomenės nariais.

Regiono ypatumai

Plungė – miestas šiaurės vakarų Lietuvoje, Žemaitijoje. Mūsų krašte yra kalbama žemaičių tarme. Plungė žymi šiomis vietomis: Oginskio rūmais, Laikrodine oranžerija su Viešąja biblioteka, Gandingos piliakalniu, M. K. Čiurlionio gyvenimo vieta.

Oginskio rūmuose nuolat vykdomos edukacijos, ekskursijos vaikams. Jų metu vaikai gali kurti savo „dvaro“ piešinius ir dalyvauti mini vaidinimuose, atspindinčiuose regiono istoriją.

Netoli mūsų lopšelio-darželio yra puikiai sutvarkyta Plungės jūros pakrantė, „Supermiesto“ žaidimo aikštelė, kur organizuojamame įvairias veiklas vaikams.

Skatiname vaikų domėjimąsi žemaičių tarme per įvairias dainas, pasakas ir žaidimus, taip puoselėjame kultūrinį paveldą ir ugdome vaikų kalbinius gebėjimus.

Mokyklos savitumas

Mokykla orientuojasi į STEAM, gamtosauginį ugdymą bei sveikos gyvensenos skatinimą, tai puikiai atspindi šiuolaikinius ugdymo prioritetus.

STEAM metodo taikymas skatina visapusį vaikų mokymosi procesą. Sujungiant mokslą, technologijas, inžineriją, meną ir matematiką, jaunosios kartos nariai įgyja ne tik teorinių žinių, bet ir praktinių įgūdžių. Gamtosauginis ugdymas – atsakomybės aplinkai ugdymas. Nuo ankstyvojo amžiaus vaikai mokomi rūšiavimo pradmenų, dalyvauja aplinkos tvarkymo akcijose. Mūsų pačių sukurta unikali erdvė „Žalioji sala“ padeda mokiniams eksperimentuoti, stebėti gamtos reiškinius.

Lopšelis-darželis dalyvauja ES finansuojamoje „Pienas vaikams“ ir „Vaisių ir daržovių vartojimo skatinimo“ programoje**.** Šia programa siekiama formuoti teisingos ir sveikos vaikų mitybos įpročius, skatinti vaikus valgyti kuo daugiau pieno produktų ir vaisių. Nuo 2024 metų daugiau nei du trečdaliai vaikų maitinimo valgiaraščio produktų yra ekologiški.

Emocinio intelekto ugdymui skirta programa „KIMOCHIS“ padeda vaikams geriau suprasti bei valdyti savo emocijas, formuoja gebėjimus kurti tvirtus tarpusavio santykius.

Mokykla dalyvauja „Sveikatą stiprinančių“ ir „Aktyvios mokyklos“ organizuojamose veiklose, judumo renginiuose, sporto projektuose, įskaitant Lietuvos futbolo federacijos programą „Sugrąžinkime vaikus į stadionus“ bei UEFA inicijuotą „Tarptautinį PLAYMEIKERS mergaičių futbolo projektą“. Šios iniciatyvos skatina mokinius aktyviai judėti, ugdo sportinius įgūdžius ir propaguoja sveiką gyvenimo būdą.

Mokyklos bendruomenė įgyvendina ilgalaikius projektus: „Maži, bet daug galintys“, „Kai vaikai sveiki, laimingi visi“ ir „eTwinning“. Tokie projektai ne tik ugdo kūrybiškumą, bet ir skatina bendradarbiavimą bei atveria kelią tarptautinei patirčiai.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

1. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį.

2. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

3. Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

4. Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

5. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

6. Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

7. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10. Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

11. Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS, UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis (4 paveikslėlis).

4 paveikslėlis

Uždaviniai:

1. Ugdyti vaikų kritinį ir lankstų mąstymą, skatinant juos aktyviai tyrinėti pasaulį, kelti klausimus, diskutuoti ir savarankiškai ieškoti atsakymų realiose situacijose (lankstus mąstymas, sėkmingai besimokantis).

2. Stiprinti vaikų gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, sudarant sąlygas dalytis patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais, mokantis iš socialinių sąveikų (komunikabilumas, jautrus kultūrinei ir socialinei įvairovei).

3. Puoselėti vaikų rūpinimosi savimi ir kitais įgūdžius, įtraukiant juos į praktines veiklas, kuriose jie mokytųsi atpažinti ir atliepti kitų žmonių emocijas bei poreikius (besirūpinantis savimi ir kitais).

4. Suteikti vaikams galimybę patirti mokymąsi per kūrybinę saviraišką, leidžiant jiems tyrinėti, kurti, eksperimentuoti ir konstruoti savo žinojimą natūralioje aplinkoje (kūrybingumas, sėkmingai besimokantis).

5. Skatinti vaikų sąmoningą ryšį su gamta ir gebėjimą veikti komandoje, organizuojant patyriminius mokymosi procesus lauke, kur vaikai eksperimentuotų, spręstų problemas, mokytųsi priimti atsakingus sprendimus ir reflektuoti savo patirtį (pasitikintis, kūrybingas, besirūpinantis savimi ir kitais).

6. Sukurti ugdymosi aplinką, atitinkančią individualų vaiko raidos lygį, sudarant sąlygas mokytis savo tempu, stiprinti pasitikėjimą savimi ir savarankiškumą (pasitikintis, jautrus kultūrinei ir socialinei įvairovei).

Šie uždaviniai remiasi keturiomis ugdymo teorijomis, atspindi ikimokyklinio ugdymo tikslą bei padeda vaikams ugdyti svarbiausias prigimtines galias.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla. Šių principų visuma augina vaiko galias. (5 paveikslėlis).

5 paveikslėlis

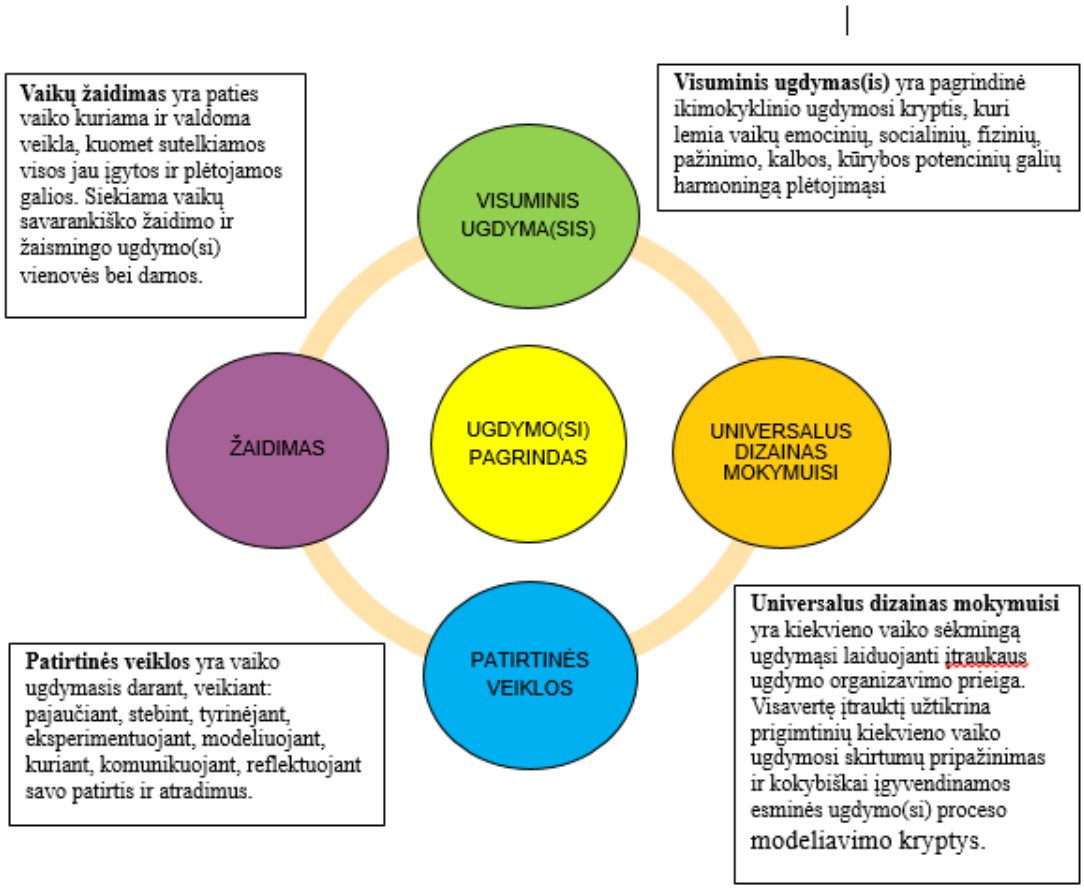

Vaikų ugdymas(is) vyksta mokyklos vidaus ir lauko aplinkose, taip pat aplinkose už mokyklos ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.). Mokyklos aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendra kūrėjai yra vaikai. Ugdymosi aplinka lopšelyje- darželyje kuriama remiantis šiais kontekstais: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų (6 paveikslėlis).

6 paveikslėlis

Ilgalaikiai kontekstai kuriami įstaigos vidaus, grupės, lauko erdvėse, o trumpalaikius kontekstus kuria mokytojai, vaikai su bendraamžiais, mokytojai, kartu su vaikais, mokytojai kartu su tėvais ir tėvai kartu su vaikais.

IV. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Konceptualus ugdymo modelis

Konceptualus ugdymo modelis sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Ugdymo(si) centre yra vaikas ir 7 jo plėtojamos galios: „Pasitikintis“, „Besirūpinantis savimi ir kitais“, „Jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei“, „Komunikabilus“, „Lanksčiai mąstantis“, „Kūrybingas“, „Sėkmingai besimokantis“.

Vaikų ugdymo(si) turinys ir veiklos įgyvendinamos pasitelkiant penkias ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“. Kiekviena vaiko raidą skatinanti visuminio ugdymo(si) sritis yra pritaikyta stiprinti ir ugdyti tam tikras vaiko galias, kurios būtinos siekiant visapusiško asmenybės vystymosi, per konkrečius vaiko pasiekimus.

Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetinis suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis (7 paveikslėlis).

7 paveikslėlis

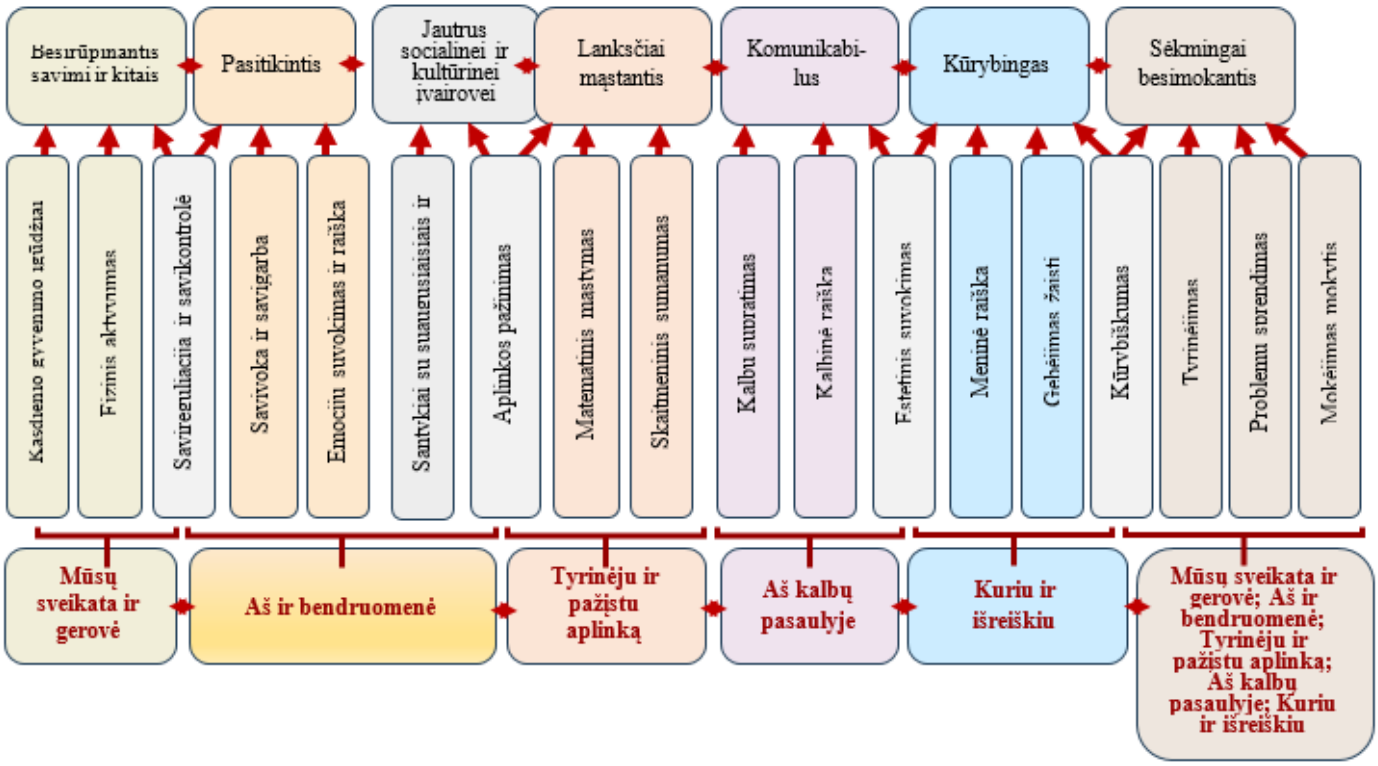

Vaiko ugdymosi pasiekimai – tai žinios ir supratimas, gebėjimai, vertybinės nuostatos, kurie įgyjami vaikui dalyvaujant įvairiose ugdymosi aplinkose. Atliekant vaikų vertinimą vadovaujamasi nuostatomis, kad kiekvieno vaiko pažanga priklauso nuo jo individualių galių ir ugdytojų profesionalumo. Vaikų pasiekimų ūgtis matuojama vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu“.

Vaikų pasiekimai į grupes jungiami pagal tiksle numatytas vaiko galias, kurios plėtojamos per vaiko raidą skatinančias visuminio ugdymo(si) 5 sritis.

Vaiko galia. „Besirūpinantis savimi ir kitais“.		
Ugdymo(si) sritis. „Mūsų sveikata ir gerovė“ apima šiuos turinio aspektus: fizinis aktyvumas, sveika mityba, mano dienos ritmas, kūno švara ir aplinkos tvarka, saugaus elgesio įpročiai.		
Pasiekimų sritys	**Pasiekimų žingsniai** (Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašas)	**Ugdymo(si) gairės**
<u>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai.</u> **Vertybinė nuostata.** Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. **Esminiai gebėjimai.** Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. *Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse. 2 psl.	*Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrinėdami knygeles, korteles, piešinius. *Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų aplinkoje, grupėje

elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	**3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. *Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. *Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitiniais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. *Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. *Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.“ 2 - 3 psl.	įrengtoje „virtuvėlėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. *Aiškinasi apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai, tyrinėja sveiko maisto piramidę, dėlioja savo dienos meniu, dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems argumentuotai aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne. Žaisdami imituoja maisto gaminimo procesus. *Mokosi elgesio taisyklių prie stalo. *Mokosi padengti stalą, siekdami estetinio įspūdžio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu vaikai maitina lėles, serviruoja ir puošia stalą. Klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo. *Mokytojo padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). *Patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis.
<u>Fizinis aktyvumas.</u> **Vertybinė nuostata.** Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia	*Vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi, įveikdami kliūtis, lipdami į kalniuką.

Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	(25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. *Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka. 3 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. *Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. *Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. *Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.“ 3 – 4 psl.	*Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo. *Suaugusiesiems žaidinant, instinktyvūs ir spontaniški vaikų judesiai darosi vis tikslingesni ir pasikartojantys. *Vaikai „atranda“ savo kūno dalis jas liesdami. *Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą. *Žaidžia imitacinius kūrybinius judriuosius žaidimus; mėgdžioja gyvūnus; atlieka vaikų jogą. *Sėkmingai mokosi spalvų, kūno dalių ir pan. pavadinimų judriai judėdamas ir atlikdamas fizines veiklas. *Judriai imituoja mokytojo įvardijamas transporto priemones ir pan. *Siekiama padėti vaikams tyrinėti savo kūno judesių galimybes, plėtoti motorinių judesių ir kinestezinį intelektą, gerinti kūrybinį ir kritinį mąstymą, pasitikėjimą, ištvermę ir toleranciją. *Žaidžia su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridenant, mėtant įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudojant reikiamą jėgą tikslui pasiekti, gaudant. *Naudodami judėjimą kaip įprastą veikseną, džiaugsmingai mokosi ir ugdo(si) kognityvinius, pažintinius, tyrinėjimo ir kt. įgūdžius.

<table>
<tr><td colspan="3">Vaiko galios: „Besirūpinantis savimi ir kitais“ ir „Pasitikintis“.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ugdymo(si) sritys:
„Mūsų sveikata ir gerovė“ apima šiuos turinio aspektus: fizinis aktyvumas, sveika mityba, mano dienos ritmas, kūno švara ir aplinkos tvarka, saugaus elgesio įpročiai
„Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis.</td></tr>
<tr>
<td><u>Savireguliacija ir savikontrolė.</u>
Vertybinė nuostata.
Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.
Esminiai gebėjimai.
Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</td>
<td>1,5 - 3 metai.
<u>3 - asis žingsnis:</u>
*Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos.
*Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus.
*Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.
*Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.
5 psl.

3 – 6 metai.
<u>6 – asis žingsnis:</u>
*Pats taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.
*Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą.
*Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas.
*Vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.
*Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.
6 psl.</td>
<td>*Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos.
*Bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus.
*Patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskaičiuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui.
*Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti kilusias neigiamas emocijas.
*Sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia. Susidūrę su kliūtimis keičia savo elgseną.</td>
</tr>
</table>

Vaiko galia. „Pasitikintis“.		
Ugdymo sytis. „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis.		
<u>Emocijų suvokimas ir raiška.</u> **Vertybinė nuostata.** Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. **Esminiai gebėjimai.** Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. *Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška. Pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). 4 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. *Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. *Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas	*Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. Antrais trečiais metais vaikai mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“, kai suaugusieji vaiko patiriamas ir išreiškiamas emocijas pavadina, pakomentuoja, taiko personalizuotus vaikų nusiraminimo būdus (išbūti, išjausti emocijas, patiriant mokytojo paramą, pabūti nusiraminimo erdvėje kartu su suaugusiuoju, įsitraukti į pozityvias emocijas žadinančias veiklas). *Žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. *Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš

	gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. 5 psl.	skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas.
<u>Savivoka ir savigarba.</u> **Vertybinė nuostata.** Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. **Esminiai gebėjimai.** Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis. *Parodo ar pasako, kiek jam metų. *Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. *Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. *Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. *Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius. 7 psl.	*Savo kūno ribas vaikai iki 3 metų pajaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, kykuojami, rengiami bei kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. *Savo augimą pajaučia per didėjantį savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrinėdami anksčiau darytas savo nuotraukas. *Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse. *Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai iki 3 metų mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus ir į juos reaguoti, kai įvardija vaiko poreikius ir domėjimosi objektus.

	3 – 6 metai. **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.). *Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. *Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. *Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. *Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių. 7 psl.	*Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydami enciklopedijas vaikams, žiūrėdami informacinius filmukus, taikydami vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdami eksperimentus, kurdami modelius, kurie nematoma padaro matomą. *Mokytojo padedami, vaikai tyrinėja ir mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. *Vaikai aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali; savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Žaisdami, kurdami savo augimo laiko juostas, įsitraukdami į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro apvedimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.) vaikai įžvelgia pokyčius. Apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtiniausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. *Darydami klaidas ir jas taisydami vaikai plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. *Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje.

Vaiko galia. „Jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei“.		
Ugdymo sritis. „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis.		
<u>Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. **Esminiai gebėjimai.** Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. *Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. *Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. *Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamasi bendrai. 8 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. *Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. *Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar	*Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdosi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. *Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus, jeigu jie yra labai akivaizdūs, vaikams atkreipus į juos dėmesį, mokytojo yra įvardijami, pakomentuojami. *Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas; *Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. *Vaikai išbando pačių atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas.	

	kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. *Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. *Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. *Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei. 9 psl.	*Komunikuodami su grupės mokytoju, sekdami jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. *Paremiami grupės mokytojo, vaikai mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, vaikai mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. *Įsitraukia į mokytojo inicijuotas veiklas, grupei bendrų sprendimų priėmimą, bendras diskusijas, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamiesi aktyviais grupės dalyviais, pajausdami demokratiškų santykių vertingumą. *Grupelėje atlikdami bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų
Vaiko galios: „Jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei“ ir „Lanksčiai mąstantis“.		
Ugdymosi sritys: „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis. **„**Tyrinėju ir pažįstu aplinką**“** apima šiuos turinio aspektus*:* mane supantys daiktai, gyvybė*,* skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis.		
<u>Aplinkos pažinimas.</u> **Vertybinė nuostata**. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. **Esminiai gebėjimai**. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. *Natūraliai įsitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai).	*Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus

	*Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslius jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija) *Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais. 10 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. *Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. *Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriamų daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. *Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. *Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. *Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. *Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia.	skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. *2–3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones; *Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios). *Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. *Daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. *Veikdami su daiktais, vaikai mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdosi kantrybę, savikontrolę. Nuolatinė veikla su daiktais lavina vaikų gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją; *Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. Apžiūrinėdami iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdami, uosdami, vaikai atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą, formą, kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą.

	*Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. *Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. *Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias sąlygas, samprotauja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradeda jausti prieraišumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreikšdamas jį veikloje ir kūryboje. 11 psl.	*Mokytojui padedant, gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos, pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje. Daiktų dydį vaikai tyrinėja, bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu; *Tyrinėdami ir mokytojo padedami, vaikai susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos ir dujinės, tyrinėja jų savybes. *Eksperimentuodami su vandeniu, vaikai išsiaiškina, ar kietos medžiagos tirpsta vandenyje, ar galima gauti mišinius. *Naudodami „oro gaudykles“, pūsdami per šiaudelį į vandenį, jie aptinka oro buvimo ženklus. *Vaikai girdi mokytojo vartojamas tikslias sąvokas ir pamažu plečia sąvokų žodyną.
Vaiko galia. „Lanksčiai mąstantis“.		
Ugdymosi sritis. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ apima šiuos turinio aspektus: mane supantys daiktai, gyvybė, skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis.		
<u>Matematinis mąstymas</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. **Esminiai gebėjimai.** Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. *Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. *Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. *Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio). 11 psl.	*Stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama. Padedami mokytojo, vaikai atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Vaikai natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų. *Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti. Suvokimą, kad įvykis pastovus, vaikai ugdosi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis.

		*Vaikai dienotvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius. *Įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti.
	3 – 6 metai. **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. *Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. *Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. *Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojasi grafiniais jų vaizdais spręsdamas problemas. *Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks. *Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliam jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). *Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. *Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai.	*Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikomi, vaikai mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus. *Skaičiavimo užduotis vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. Vaikai įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal, pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus. *Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5 - ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. *Įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį arba tūrį. *Įsitraukia į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą. Sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį.

	*Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). *Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų. 12 psl.	
<u>Skaitmeninis sumanumas</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. **Esminiai gebėjimai**. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. *Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. *Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių. 13 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis. *Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu.	*Žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.); žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles). *Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles). *Su žaidybinėmis programavimo aplinkomis vaikai susipažįsta programuodami paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėliodami komandų blokų sekas ir jas vykdydami. Programuodami nesudėtingas animacijas programavimo aplinkose, vaikai nuosekliai atlieka veiksmus, atpažįsta kartojamus veiksmus. Vaikai išbando užrašytas veiksmų sekas ir jei nepavyko pasiekti norimo rezultato, pakoreguoja veiksmų seką ir bando iš naujo. *Veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir

	*Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. *Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles. 13 psl.	įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais. Veiklos siekiant savo ketinimų, skaidymo į dalis įgūdžius vaikai ugdosi žaisdami, konstruodami, dalyvaudami projektinėse ir kt. veiklose. *Per įvairias praktines veiklas vaikai susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka.
Vaiko galia „Komunikabilus“.		
Ugdymosi sritis. „Aš kalbų pasaulyje“ apima žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raišką, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi.		
<u>Kalbų supratimas</u> **Vertybinė nuostata.** Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. **Esminiai gebėjimai**. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų. Supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. *Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. *Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. 14 psl.	*Ugdosi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiaisiais ir kitais vaikais. Jie atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emocinga intonacija. *Vaikai ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. * Vaikai klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdami grupėje ir būdami vieni, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose. Jie mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge, mokytojui sukuriant klausymosi aplinkų įvairovę. *Vaikai, girdėdami jų veiksmus, poreikius ir interesus įvardijančią ir komentuojančią mokytojo

		kalbą, tampa aktyviais klausytojais, plečia pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną.
	3 – 6 metai. **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų. *Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę. *Supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. *Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. *Suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. *Supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. *Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą. *Supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau. 15 psl.	*Aktyviai įsitraukdami į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. *Vaikai klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų įvairaus stiliaus ir turinio tekstų apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. *Žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. * Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. *Žodinės kalbos supratimą ugdosi dalyvaudami grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. *Vaikų žaidimai, kuriuose plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai, padeda vaikams ugdytis žodinės kalbos supratimą.
<u>Kalbinė raiška</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja	*Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja

bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. **Esminiai gebėjimai**. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius. *Inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus. Vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes. Taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. *Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos. *Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus. Išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. *Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja , palikdamas ženklus. 16 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja. Vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.). *Klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo. *Sprendžia problemas. *Tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį. Bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. *Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų	paprastuose žodiniuose žaidimuose. Šio amžiaus vaikų žodyno gausėjimą ir kalbinę raišką skatina aktyvus suaugusiojo bendravimas su vaiku, inicijuojant pokalbius, plėtojant vaiko pasakymus, juos pakartojant. Vaikus kalbėti skatina jų įsitraukimas į pokalbius įvairiose situacijose ir aplinkose. *Bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi, neadresuodami kalbos kitam. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. * Vaikų poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas. *Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas ir poreikius. *Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. *Vaikai vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. * Vaikai kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis.

	scenarijuose, meninėje veikloje. *Keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus, perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. *Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius. 17 psl.	*Yra aktyvūs komunikacijos proceso dalyviai: jie kalba sau, kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo kartais laikydamiesi elementarių kalbinio etiketo normų. *Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, pavyzdžiui: „rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais. *Mokydamiesi rašinėti vaikai veikia kūrybiškai.
Vaiko galios: „Komunikabilus“ ir „Kūrybingas“.		
Ugdymosi sritys: „Aš kalbų pasaulyje“ apima žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raišką, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi. „Kuriu ir išreiškiu“ apima šiuos turinio aspektus: žaidimo raiška, muzikos raiška, šokio raiška, dailės raiška, teatro raiška.		
<u>Estetinis suvokimas</u> **Vertybinė nuostata**. Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. **Esminiai gebėjimai**. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. *Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). *Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą. 17 psl.	*Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. *Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). *Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.. *Stebi bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus - dailės darbelius. *Emocingai reaguoja į įvairaus stiliaus muziką.

	3 – 6 metai. **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. *Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. *Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką, gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. *Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. *Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą. 18 psl.	*Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi mokykloje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, vaikams turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. * Vaikai turtingus vizualinius vaizdinius kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinių, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti. *Vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. *Tyrinėjimą skatina kontrastingos aplinkos (urbanistinės, industrinės, gamtinės ir pan.), lankymasis meno galerijose, parodose, muziejuose, kokybiškos animacijos, kino žiūrėjimas, patiriant įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.
Vaiko galia. „Kūrybingas“.		
„Kuriu ir išreiškiu“ apima šiuos turinio aspektus: žaidimo raiška, muzikos raiška, šokio raiška, dailės raiška, teatro raiška.		
<u>Meninė raiška</u> **Vertybinė nuostata.** Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. **Esminiai gebėjimai**. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. *Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. *Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava	*Aplinkos ir savo muzikinio čiauškėjimo sąsajas. *Mėgdžiodamas kiekvienas vaikas individualiai išgyvena parengiamojo muzikinio mąstymo etapus: intuityviai domisi aplinka, garsais. Atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu.

suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas. 18 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (gratažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. *Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. *Įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. *Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). *Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys. 19 psl.	*Vaikai stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. *Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais. *Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.
<u>Gebėjimas žaisti</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. **Esminiai gebėjimai.** Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. *Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. *Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. *Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų	*Suaugusiesiems žaidinant, instinktyvūs ir spontaniški vaikų judesiai darosi vis tikslingesni ir pasikartojantys. *Vaikai „atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami prisilietimą. *Žaisdami su tikslingai atrinktais žaislais, vaikai išmoksta pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. *Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į

	žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių. 26 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. *Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. *Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. *Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. *Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose. 27 psl.	jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą. *Geba koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais. *Geba įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; *Geba kurti žaidimo siužetą; *Geba žaidime laikytis prisiimto vaidmens. *Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, vaikai kuria jiems pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. *Pradėdami žaisti siužetinius vaidmenų žaidimus, vaikai tarpusavyje sąveikauja nedaug, žaidimo siužetą sudaro vienas ar du pasikartojantys įvykiai. *Vaikams žaidžiant nuolat, jų gebėjimai tobulėja, jie ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų.
Vaiko galios: „Kūrybingas“. „Sėkmingai besimokantis“.		
Ugdymosi sritys: „Kuriu ir išreiškiu“ apima šiuos turinio aspektus: žaidimo raiška, muzikos raiška, šokio raiška, dailės raiška, teatro raiška. „Mūsų sveikata ir gerovė“ apima šiuos turinio aspektus: fizinis aktyvumas, sveika mityba, mano dienos ritmas, kūno švara ir aplinkos tvarka, saugaus elgesio įpročiai. „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ apima šiuos turinio aspektus: mane supantys daiktai, gyvybė, skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis. „Aš kalbų pasaulyje“ apima žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raišką, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi.		
Kūrybiškumas **Vertybinė nuostata**.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>**	*Taškuoja, brūkšniuoja, keverzoja teptukais, storais pieštukais, kreidelėmis.

Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	*Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. *Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. *Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. 23 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. *Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. *Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai. 23 psl**.**	*Brauko teptuku popieriuje brėždamas linijas, štampuoja teptuku, pirštu, delnu. *Bando kirpti žirklėmis, klijuoti, plėšo popierių skiautelėmis. *Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. *Bando mėgdžioti būdingus personažams judesius, žaisdami mėgdžioja gyvūnus, susitapatina su jais. *Tyrinėja kūrybines idėjas, fantazuoja, spontaniškai išbando, atkartoja. *Improvizuoja, komponuoja ir interpretuoja.
Vaiko galia. Sėkmingai besimokantis.		
Ugdymosi sritys: „Kuriu ir išreiškiu“ apima šiuos turinio aspektus: žaidimo raiška, muzikos raiška, šokio raiška, dailės raiška, teatro raiška. „Mūsų sveikata ir gerovė“ apima šiuos turinio aspektus: fizinis aktyvumas, sveika mityba, mano dienos ritmas, kūno švara ir aplinkos tvarka, saugaus elgesio įpročiai. „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos turinio aspektus: kas aš?, savo emocijų ir elgesio valdymas, aš tarp kitų, žmonės ir bendruomenės, mūsų praeitis, dabartis, ateitis. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ apima šiuos turinio aspektus: mane supantys daiktai, gyvybė, skaičiavimas ir modeliavimas, matematiniai erdvės tyrinėjimai, skaitmeninių technologijų pasaulis. „Aš kalbų pasaulyje“ apima žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raišką, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi.		
<u>Tyrinėjimas</u> **Vertybinė nuostata**.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>**	*Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius,

Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. **Esminiai gebėjimai.** Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	* Smalsauja, stebisi, atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, stebi ir bando aiškintis, kas tai yra ir kaip tai veikia, vyksta. * Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija. Tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. * Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas. Džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems. 24 psl. **3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats. *Domisi kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar. Kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. *Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja. Iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. * Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo. Remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus, siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti. 25 psl.	patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. *Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). *Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt. *Stebi bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus - dailės darbelius. *Emocingai reaguoja į įvairaus stiliaus muziką. *Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi mokykloje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, vaikams turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. *Vaikai turtingus vizualinius vaizdinius kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinių, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti. *Vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. *Tyrinėjimą skatina kontrastingos aplinkos (urbanistinės, industrinės, gamtinės ir pan.), lankymasis meno galerijose, parodose, muziejuose, kokybiškos animacijos, kino žiūrėjimas, patiriant įvairius

		vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.
<u>Problemų sprendimas</u> **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. **Esminiai gebėjimai.** Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. * Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. 25 psl. *** 3 – 6 metai.** **<u>6 – asis žingsnis:</u>** *Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. * Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. * Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes. 26 psl.	*Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. *Mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. *Nepasisekus bando keletą kartų, ieškodami kitos išeities. *Ieškodami, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą. *Supranta problemos sudėtingumą. *Žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, mokosi: nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.
<u>Mokėjimas mokytis</u> **Vertybinė nuostata.** Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. **Esminiai gebėjimai.** Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	**1,5 - 3 metai.** **<u>3 - asis žingsnis:</u>** *Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. * Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. *Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. *Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas. 27 psl.	*Aktyviai įsitraukia į mokytojo siūlomas judrias veiklas, jei mokytojo kalbą lydi kūno kalba. *Stebėdami mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, vaikai pradeda naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuodami su kitais suaugusiaisiais ir bendraamžiais. *Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, vaikai simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo

		inicijuojamose mąstyti skatinančiose, fiziškai aktyviose veiklose.
	3 – 6 metai. **<u>6 – asis žingsnis</u>** *Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. *Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. *Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. *Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultatą, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti. 28 psl.	*Geba įsitraukti į dominančią veiklą. *Rodo pastangas kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą. *Geba stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti procesą. *Geba reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą. *Noriai įsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas. *Inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.

Ilgalaikiai kontekstai kuriami įstaigos vidaus, grupės, lauko erdvėse, o trumpalaikius kontekstus kuria mokytojai, vaikai su bendraamžiais, mokytojai, kartu su vaikais, mokytojai kartu su tėvais ir tėvai kartu su vaikais.

V.VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pažangos vertinimas – tai nuolatinės informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas, padedantis analizuoti vaiko pasiekimų kaitą. Tai šiuolaikinio kokybiško ugdymo esmė, padedanti plačiau įžvelgti ugdymo perspektyvas, pasirenkant patraukliausius individualiuosius tikslus, uždavinius, turinį bei technologijas ne tik įprastos raidos vaikams, bet ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių bei ypatingų gabumų vaikams.

Vertinimo tikslas – nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnes ugdymo(si) perspektyvas.

Mokytojas nuolat stebi vaikus, renka duomenis apie jų pasiekimus. Šie duomenys kaupiami ir dokumentuojami vaikų pasiekimų aplankuose.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu siekiama:

- pažinti vaiką ir jo individualybę: poreikius, interesus, pomėgius, galias, charakterio ypatumus, kultūrinius skirtumus.
- atskleisti vaiko pasiekimų lygį ir daromą pažangą atsižvelgiant į amžiaus tarpsnius.
- planuoti tolesnio ugdymo(si) perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei.

- apibendrinti sukauptą vertinimo informaciją, koreguoti ugdymo planus.
- suteikti informaciją tėvams apie vaiko ugdymąsi įstaigoje, bei jo individualius ugdymosi pasiekimus.

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodika - vaiko nuolatinis ugdymosi pažangos stebėjimas, pokalbis, vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė (kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami individualiai), vaiko elgesio faktų analizė, atskirų situacijų aprašymas, vaiko įsivertinimas ir anketos tėvams.

Vaiko pasiekimai fiksuojami ir analizuojami vadovaujantis pasiekimų vertinimo etapais: stebėjimu, dokumentavimu, interpretavimu, refleksija ir taikymu (8 paveikslėlis).

8 paveikslėlis

Vaikų pasiekimų dokumentavimas bei stebėsena padeda siekti ugdymo ir ugdymosi kokybės, geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą, stebint, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose pasiekimų srityse, atskleidžiant potencialias jo galias ir švietimo pagalbos poreikį.

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta šiais etapais:

- vaikų pasiekimai fiksuojami du kartus per metus: mokslo metų pradžioje ir pabaigoje el. dienyne „Mūsų darželis“.
- formuojamasis vaikų pasiekimų vertinimas atliekamas mokslo metų viduryje.

Vaikų pasiekimus vertina įstaigos grupių mokytojai, logopedai, spec. pedagogas, meninio ugdymo ir sporto mokytojas.

Vertinimai aptariami pedagogų posėdžiuose ir pristatomi tėvams.

Vaiko ugdymosi pasiekimus atskleidžiantys įrodymai (vaiko veiklos pavyzdžiai, iliustruojantys vaiko pažangą bei pastangas, suteikiantys suprantamą informaciją apie vaiko pasiekimus visiems ugdymo proceso dalyviams) saugomi vaiko pasiekimų aplanke, kuris pradedamas pildyti vaikui atvykus į įstaigą.

Ugdymo tęstinumas

Aukštą dermės lygį rodo tai, kad Ikimokyklinio ugdymo programoje numatytos ugdyti vaiko galios, natūraliai pereina į ugdomas kompetencijas priešmokykliniame ugdyme. Kiekvienos galios ugdymas atliepia būsimą vienos iš vaiko kompetencijų ugdymą. (9 paveikslėlis)

9 paveikslėlis

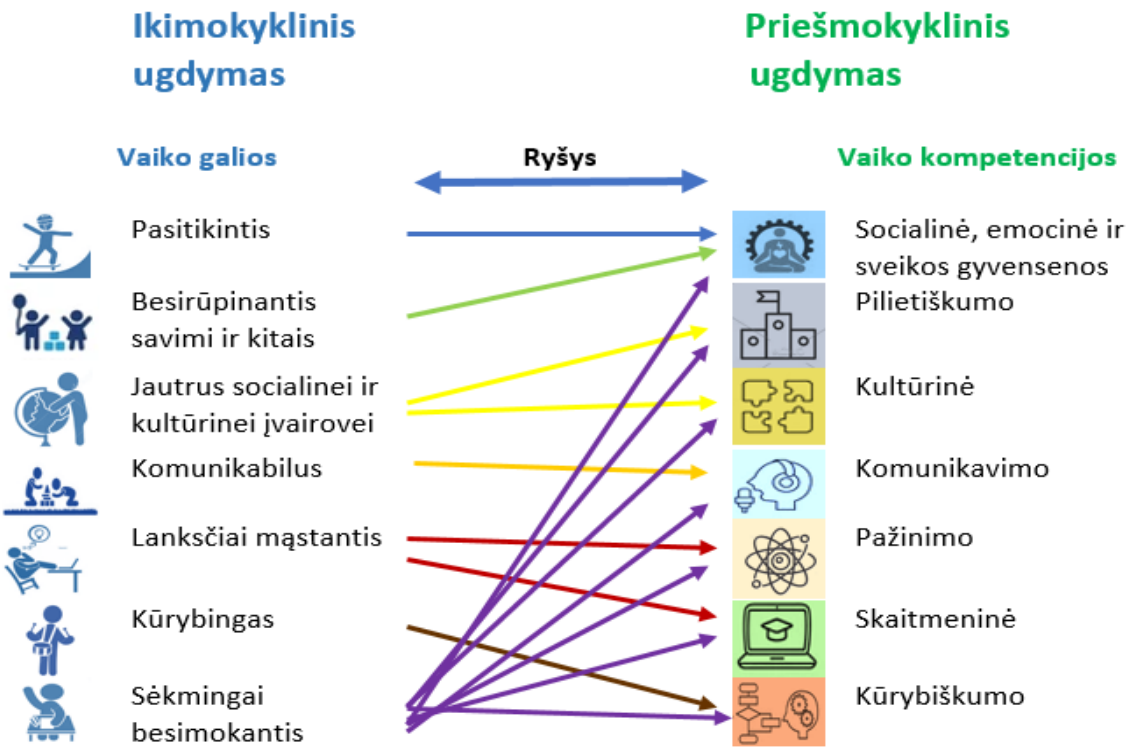

Neformaliojo švietimo pakopos

Ikimokyklinio (ankstyvojo) ir priešmokyklinio ugdymo programas sieja tai, kad šių programų centre – vaikas. Jis pripažįstamas aktyviu dalyviu. Ugdymas yra visapusiškas ir integralus. Pagrindinis metodas (natūralus ugdymo(si) būdas) – žaidimas. Ugdymas maksimaliai individualizuojamas. Ypač svarbus vaidmuo tenka ugdymo(si) aplinkai. Skatinamas aktyvus šeimos dalyvavimas.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Plungės lopšelis - darželis "Saulutė"
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Plungės lopšelio-darželio "Saulutė" ikimokyklinio ugdymo programos patvirtinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-07-30 Nr. V1-56
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Jolanta Adomauskienė Direktoriaus pavaduotojas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-07-30 12:15
Parašo formatas	Einamojo galiojimo (XAdES-EPES)
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2024-07-05 10:39 - 2029-07-04 23:59
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Judita Šliuožienė Administratorė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-07-30 12:28
Parašo formatas	Einamojo galiojimo (XAdES-EPES)
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	SK ID Solutions EID-Q 2021E
Sertifikato galiojimo laikas	2025-01-10 15:27 - 2030-01-10 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	V1-56 Pridedama. L. d. Saulutė IU programa 2025-07.docx
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20250717.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2025-08-18)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2025-08-18 nuorašą suformavo Judita Šliuožienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-